

MICHAL HOSPODÁR*

Ideové a praktické aspekty starostlivosti o chorých

Na začiatku našej reflexie je pre správne chápanie nastolenej problematiky potrebné rozlíšiť a definovať niektoré základné pojmy.

Zdravie je (podľa WHO) stav úplnej telesnej, duševnej a sociálnej pohody pri zachovaní funkcií všetkých telesných orgánov, významných spoločenských funkcií človeka a zachovaní schopnosti organizmu prispôbiť sa meniacim sa podmienkam prostredia.

Choroba je biosociálny jav predstavujúci novú kvalitu života. Je výsledkom interakcie patologických a kompenzačných procesov, ktoré vedú k poškodeniu buniek, tkanív a systémov organizmu (telesná choroba).

Bolesť sa „zvykne definovať ako nepríjemná skúsenosť v spojení s poškodením telesných tkanív alebo len pôsobením nejakej škodliviny, ktorá spôsobuje poškodenie telesných tkanív môže spôsobiť”¹.

Na druhej strane, utrpenie je pociťované celou osobnosťou človeka, nie iba telom, a preto ohrozuje človeka nie len biologicky, ale i psychicky a sociálne.

„Utrpenie sa týka celého človeka s telom, duchom a dušou ako aj jeho sociálnymi vzťahmi. Ako súčasť ľudskej existencie je integrácia a zvládnutie utrpenia predpokladom k vydarenému životu”².

Utrpenie z pohľadu viery

Pri starostlivosti o chorých a trpiacich treba poznať nielen medicínske vymedzenie týchto javov, ale aj ich postavenie v biblickom pohľade dejín spásy. Sprievodcom na ceste hlbokého poznania zmyslu utrpenia (nielen

* Michal Hospodár – Prešovská univerzita v Prešove, Slovakia
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0934-266X>; e-mail: michal.hospodar@unipo.sk

¹ L. Šoltés, *Pastorálna medicína*, Prešov, 2003, s. 81.

² „Leiden betrifft den ganzen Menschen mit Leib, Geist und Seele sowie in seinen sozialen Beziehungen. Als Teil der menschlichen Existenz ist seine Integration und Bewältigung Voraussetzung für ein gelingendes Leben”. A. Standop, *Leid, Leiden. VI. Praktisch-theologisch*, in: LThK 6, s. 785.

choroby) je zjavené Božie slovo. „Choroba v kresťanskom poňatí síce existuje, ale sama osebe nie je nijakou substanciou, ktorá je nutná pre život”³. Stáva sa najrozšírenejšou formou ľudského utrpenia a z metafyzického hľadiska je zlom, proti ktorému je potrebné bojovať. Žiadnu chorobu nestvoril Boh, prišla ako dôsledok porušenia ľudskej prirodzenosti Adamovým (dedičným) hriechom (porov. Rim 5, 12). V Starom zákone sa choroby považovali za Boží trest, ktorý Boh zosiela na hriešnikov. Známy je evanjeliový príbeh o slepom mužovi, pri ktorom sa učeníci pýtali Ježiša: „Učiteľ, kto zhrešil, on alebo jeho rodičia, že sa narodil slepý?” A Ježiš na otázku reagoval ako obvykle s nadhľadom: „Nezhrešil ani on, ani jeho rodičia, ale majú sa na ňom zjaviť Božie skutky” (Jn 9, 2-3). Ku načrtnutému trestajúcejmu pohľadu prichádza zvrät v Knihe Jób. Kniha svojím posolstvom prekonáva trestajúci aspekt utrpenia a ukazuje, že utrpenie môže mať aj povahu skúšky. Takej skúšky, ktorú človek nevie rozumom jednoznačne vyriešiť, zostáva pre neho celoživotným tajomstvom⁴. Problematiku utrpenia nachádzame rezonovať aj v modlitbe Izraelitov. Napríklad žalm 34. tľmočí Dávidovu skúsenosť s Pánom ako svojím záchrancom. Okrem iného tam už nachádzame konštatovanie plné nádeje: „Spravodliví majú utrpení veľa, ale Pán ich vyslobodí zo všetkých” (v. 20). Verš možno podľa emeritného pápeža Benedikta XVI. vzťahovať prorocky aj na samotného Ježiša Krista: „Spravodlivý Pán si toho veľa vytrpel a pretrpel všetko. No Boh ho predsa chránil: ani kosť mu nebola zlomená”⁵.

Ježiš Kristus sa vo svojom pozemskom účinkovaní nevyhýbal svetu utrpenia a bolesti, ale sa ho dotýkal s citlivou pozornosťou a odstraňoval jeho príčiny mocou Božieho Syna. V evanjeliu nachádzame zvesť, že uzdravoval každú chorobu a každý neuh medzi ľuďom (porov. Mt 4, 23). Na kríži sa v konečnom dôsledku Kristus solidarizoval s každým trpiacim človekom a tak dal utrpeniu a krížu novú, spásnu hodnotu. Svojím vlastným dobrovoľným utrpením daroval tápajúcejmu ľudstvu hlbokú odpoveď na zmysel a význam utrpenia prijatého v poslušnosti Otcovej vôli. Ako napísal rímsky pápež Ján Pavol II. vo svojej encyklike o kresťanskom zmysle utrpenia: „Ľudské utrpenie dosiahlo svoj vrchol v Kristovom utrpení a súčasne dosiahlo celkom nový rozmer a nový poriadok: napojilo sa na lásku, na tú lásku, o ktorej Kristus hovoril Nikodémovi, na lásku, ktorá tvorí dobro, vyťažiac ho aj zo zla, a to práve utrpením, ako najvyššie dobro vykúpenia sveta prišlo z Kristovho kríža a neustále z neho prichádza” (*Salvifici doloris*, 18). Takto sa v kresťanskom

³ J. Bahounek, *Pastorální teologie*, Olomouc 1991, s. 116.

⁴ V tejto súvislosti možno pripomenúť výrok sv. Jána Pavla II.: „Najväčším tajomstvom Boha je, prečo trpí nevinný”. Sám Karol Wojtyła prežil školu osobného utrpenia keď v detstve stratil matku, neskôr i brata a otca. Ako hlava Cirkvi bol na Námestí sv. Petra postrelený atentátnikom 13. mája 1981 a len „zázrakom” vyviazol. Neskôr sa začala u neho prejavovať Parkinsonova choroba a na sklonku života nemohol ani hovoriť. Jeho strhujúce svedectvo o znášaní utrpenia do konce života pôsobilo na milióny ľudí po celom svete.

⁵ Benedikt XVI. *Ježiš Nazaretský*, druhý diel, Trnava 2011, s. 220.

ponímaní pravda o utrpení vysvetľuje prostredníctvom zla, ktoré má vždy nejaký vzťah k dobru. A najvyššie dobro pre človeka je získať večný život.

Od teologického pohľadu prejdime teraz k personálnym aspektom chápania zmyslu utrpenia v živote veriacich. Katechizmus Katolíckej cirkvi učí o tejto problematike veľmi vyvážené: „Choroba a utrpenie vždy patrili k najvážnejším problémom, ktoré podrobujú ľudský život skúške. V chorobe človek skusuje svoju bezmocnosť, svoje obmedzenie a svoju konečnosť. Každá choroba nám dáva možnosť využiť smrť. Choroba môže viesť k úzkosti, k uzatvoreniu sa do seba, niekedy dokonca k zúfalstvu a k vzbure proti Bohu. Ale môže tiež urobiť človeka zrelším, môže mu pomôcť rozlíšiť čo v jeho živote nie je podstatné, aby sa zameril na to, čo je podstatné. Choroba veľmi často podnecuje hľadanie Boha a návrat k nemu” (KKC 1500, 1501). V ďalšom dokumente Magistéria s názvom *Inštrukcia o modlitbách za uzdravenie* sa píše: „Mesiášske víťazstvo nad chorobou a inými ľudskými trápeniami sa uskutočňuje nielen ich odstraňovaním zázračnými uzdraveniami, ale aj Kristovým dobrovoľným a nevinným znášaním vlastného utrpenia, ako aj využívaním možnosti, ktorú dostal každý človek – pripojiť sa k nemu”⁶. To prakticky znamená, že pre trpiaceho kresťana je utrpenie cestou k spojeniu sa s Kristom, ktorý nakoniec sám rozhodne, či prosiaceho uzdraví, alebo mu dopraje účasť na utrpení z jemu známych motívov. Toto skúsil aj apoštol sv. Pavol, keď úpenlivo prosil Pána o uzdravenie, ale Pán ho uistil o vyššom poslaní či zmysle tejto skúšky: „Stačí ti moja milosť, lebo sila sa dokonale prejavuje v slabosti” (2 Kor 12, 9). Na inom mieste, odvolávajúc sa na seba samého, už nazýva (nezavinené) utrpenie kresťanov milosťou, čiže darom, a vyzýva ich na vytrvalosť pri jeho znášaní: „Veď vy ste dostali milosť nielen v Krista veriť, ale aj trpieť pre neho” (Flp 1, 29).

Tento stručný prierez Písmom ukazuje posun v chápaní zmyslu utrpenia od Božieho trestu cez Ježišovu obeť na kríži a jej význam až po možné požehnanie z prijatého utrpenia podľa Božej vôle.

Imanentnosť bolesti podľa P. Straussa

Z biblického priestoru sa presuňme k odbornej výpovedi veriaceho človeka – lekára. Čo hovorí na ľudské utrpenie jeden z najuniverzálnejších hľadačov pravdy v 20. storočí v európskom meradle – MUDr. Pavol Strauss?⁷ Z jeho

⁶ Kongregácia pre Náuku Viery, *Inštrukcia o modlitbách za uzdravenie*, 14. september 2000, <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-vatikanskych-uradov/c/instrukcia-o-modlitbach-za-uzdravenie> (prístup: 2.01.2021).

⁷ MUDr. Pavol Strauss sa narodil 30. augusta 1912 v Liptovskom Svätom Mikuláši v rodine advokáta. Lekárske štúdiá začal vo Viedni a ukončil na nemeckej univerzite v Prahe. Ako lekár za vojny pôsobil v Mikuláši a v Ružomberku. Po vojne istý čas na klinike v Bratislave, odkiaľ prešiel za primára chirurgického oddelenia a neskôršie aj za riaditeľa nemocnice do Skalice. Režimu nepohodlného primára po 11 rokoch preložili do Nitry, kde až do dôchodku pracoval v chirurgickej ambulancii. Zomrel 3. júna 1994 v Nitre, kde je aj pochovaný. Na Slovensku sú medzi jeho prívržencami snahy o začatie procesu jeho beatifikácie.

myšlienkového bohatstva ako úspešného lekára, spisovateľa, konvertitu zo židovstva, autora vynikajúcich esejí (nielen z lekárskeho prostredia) chceme poodkryť aspoň zlomok.

Hodnota jeho výpovede o bolesti vzrastá, keď si uvedomíme, že ako chirurg poznal nielen vonkajšiu dimenziu človeka (telo), ale ako filozof prenikol poza tkanivá hmoty do vnútorných hĺbok ľudskej duše. Dnes sme svedkami veľkých pretekov boja proti chorobám a smrti. Medicína úspešne rozšírila svoje pôsobenie proti bolesti terapiou a utešujúcimi preparátmi⁸. No prítomnosť bolesti v ľudskom živote neodstránila. P. Strauss jej s istotou prisudzuje imanentnú spojitosť s ľudským životom, keď tvrdí: „Bolesť ako imanentná danosť nemôže človeka vyradiť ani zo seba samého, ani z toku spoločného nažívania ľudí. Žiť znamená v určitej forme vždy trpieť. Utrpenie patrí k životu ako noc ku dňu”⁹. Denne totiž stretal svojich pacientov, vnímal ich zápas s ohrozeniami života, pomáhal ľudsky i profesijne. Pritom sa skláňal pred tajomstvom ľudského utrenia, ktoré chápal personalizovane. Vo svojej eseji uvádza, že vzťah k bolesti nie je teoretický, utvárame si ho tým, že sme ju prežili¹⁰. To znamená, že nositeľom bolesti či smrti je konkrétny človek, v ktorom je ona ukrytá ako tajomná socha. Pacient (z lat. *patiens* – trpezlivý) sa musí naučiť znášať ju a vyťažiť z nej kus nového života. Okrem filozofických úvah sa venuje aj samotnému lekárskemu povolaniu. Lekár je ústrednou postavou v ľudskom živote. Je vzácnou záštitou všetkých. Nik sa tak nepribližuje k podstate bytia ako on. Strauss na adresu lekárov konštatuje: „Bolesti najlepšie rozumie ten, kto ju chce odstrániť alebo zmierniť”¹¹. Teda lekára nemožno zúžiť na ľudského „robota” na predpisovanie liekov, ale je spolutrpiteľom, ktorý si má vážiť chorého a previesť ho cestou bolesti k víťazstvu. A čo je to víťazstvo? Povzniesť sa nad seba a nechať sa aj cez prijaté utrpenie zušľachtiť.

Strauss ako človek viery a modlitby zostavil aj osobitnú modlitbu za lekárov, z ktorej prýšči všestranný, hlboko ľudský i kresťanský pohľad na lekárskeho stav¹².

Modlitba P. Straussa za lekárov:

„Prosíme ťa, Pane, daj nám vzdelaných lekárov, ktorí sa správne blížia k tajom tvojej prírody, tak porúchanej v nás! Nech sa dokonale a vecne vhlbia do všetkých vedeckých možností a načerpajú tam pre naše časy dosiahnuteľné možnosti vedomostí. Nech však majú aj otvorenú myseľ pre všetko tajomné, čo sa skrýva i v najjasnejšom poznatku.

⁸ Základná typológia rozlišuje bolesť na akútnu a chronickú. Viditeľný rozdiel badať pri bolesti fyzickej alebo psychickej (duševnej).

⁹ Porov. <https://citaty-slavyh.sk/citaty/303781-pavol-strauss-bolest-ako-imanentna-danost-nemoze-cloveka-vyradit/> (prístup: 2.01.2021).

¹⁰ Porov. P. Strauss, *Zákruty bez ciest, Nežiť a žiť, Lekárske rekviem*, Gelnica 2019, s. 75.

¹¹ Tamže, s. 76.

¹² Nie je nám známe, že by v sa v slovenskej literatúre nachádzala podobná modlitba.

Prosíme Ťa, Pane, daj nám lekárov jemných, ktorí si uctia v každej slabosti a odhalenosti trpký osud ľudskej prirodzenosti, ktorý si i ty vzal na seba. Lekárov, ktorí by nebahardovali s dôstojnosťou človeka, danou im niekedy napospas.

Prosíme Ťa, Pane, daj nám lekárov trpezlivých, ktorí by prejav bolesti (niekedy aj zveličenej) nebagatelizovali, ale všemožne sa usilovali ju zmierniť u malých i veľkých¹³.

(úryvok)

Pastoračné aspekty pri chorých

Cirkev, po vzore Ježiša Krista, od začiatku svojho verejného pôsobenia pamätala na chorých a pomáhala im v ich existenciálnych situáciách. Prvý na svete, kto založil nemocnicu, bol kapadócko-cézarejský arcibiskup sv. Bazil Veľký (330-379). Odvtedy sa starostlivosť o chorých a trpiacich tiahne celými dejinami Cirkvi až po modernú misionárku lásky sv. Matku Teréziu z Kalkaty a ďalších¹⁴. Ako definujeme túto starostlivosť dnes? „Pastoračná starostlivosť je pomoc ľuďom na dosiahnutie pokoja, ktorý prevyšuje všetok ľudský rozum” (R. Blühm). Pastoračnou starostlivosťou o chorých a umierajúcich v širšom slova zmysle rozumieme starostlivosť o človeka, v ktorej rešpektujeme jeho jedinečnosť, prístupujeme k nemu z pozície veriacich kresťanov a sprevádzame ho v jeho chorobe, utrpení a umieraní. Pomáhame mu ľudsky dôstojne zvládnuť jeho životnú situáciu, vrátane smrti, a to na jemu dostupnej úrovni viery. Je to prakticky dôsledok pôsobenia evanjelia¹⁵.

Pojem starostlivosť o človeka je príliš rozsiahly, ale je zvolený preto, aby bolo zrejmé, že prvotný je kontakt s človekom (trpiacim), ktorý potrebuje druhého človeka či druhých ľudí na zvládnutie svojej situácie. Tento kontakt má svoj primárny cieľ v tom, že chorý má niekoho, kto ho ochotne počúva a pomáha mu niesť kríž. Trpiaci človek tu však nie je na to, aby sa s ním manipulovalo na dosiahnutie určitých cieľov, alebo aby bola chorému položená skrytá alebo zjavná podmienka: „ja som tu preto, aby som sa s tebou rozprával o viere, prípadne Ťa pripravil na prijatie sviatostí a pokiaľ odmietneš, odídem¹⁶”. Takáto indoktrinácia v situácii núdze chorého nie je pastoračne prípustná.

Ďalším dôležitým pastoračným aspektom pri chorých a trpiacich je sprevádzanie. „Sprevádzanie trpiaceho predpokladá vedomie si vlastnej schopnosti utrpenia. Ten, ktorý sprevádza trpiaceho, musí byť pripravený

¹³ Porov. <http://www.pavolstrauss.sk/ps-modlitba-za-lekarov/> (prístup: 2.01.2021).

¹⁴ V súčasnosti vo väčších mestách ale aj obciach na Slovensku nájdeme rôzne charitatívno-nemocničné zariadenia s názvom nejakého svätého: Nemocnica sv. Michala v Bratislave, Geriatrické centrum sv. Lukáša v Košiciach, Zariadenie opatrovateľskej služby sv. Kozmu a Damiána v Prešove, Dom Charita sv. Jozefa v Spišskej Novej Vsi, Stacionár sv. Heleny v Košiciach atď.

¹⁵ Porov. J. Křivohlavý, S. Kaczmarczyk, *Poslední úsek cesty*, Praha 1995, s. 49.

¹⁶ Porov. A. Opatrný, *Pastorační péče o nemocné*, <https://www.pastorace.cz/Knihovna/01-Co-se-rozumi-pastoracni-peci.html> (prístup: 2.01.2021).

zdržať sa zúfalstva a strachu. Súcitiť neznamená ľutovať, ale solidárne sprevádzať počas utrpenia niekoho iného. Smerodajné je vnímanie sprevádzajúceho, ktorý by mal byť uspokojený správne sa postaviť takejto situácii a konštruktívne s ňou zaobchádzať. Toto platí predovšetkým v prípade, keď odstránenie utrpenia nie je možné. Poukázanie na kresťanské chápanie utrpenia môže byť pomocou, ale nesmie byť unáhlené a musí zohľadňovať náboženské nastavenie trpiaceho¹⁷.

Inak povedané táto pastorálna starostlivosť má z hľadiska kňaza stelesňovať Kristovu lásku k trpiacim, Božiu náklonnosť k všetkým ľuďom. A po tomto, všetko bude jasné, akými pokladmi plynúcimi z evanjelia bude možné chorému poslúžiť. Vzhľadom na nadprirodzený pôvod Cirkvi a jej sv. tajomstiev (sviatostí), treba upozorniť na špecifické ciele náboženskej therapeutickej aktivity, odlišné od medicínskych pravidiel. Nejasnosť a nerešpektovanie tejto odlišnosti spôsobuje mnohé nedorozumenia.

Starostlivosť kňaza o chorých a umierajúcich je časťou pastorácie, ktorá je za hranicami bežnej farskej činnosti, teda za hranicami organizovania bežných farských katechéz, vedenia ku sviatostiam, účasti na bohoslužbách a pobožnostiach, duchovnom vedení atď. Ide teda o pastoračné pôsobenie v medziach normy, ale inokedy v ťažkých a vážnych životných situáciách, ktoré sa vyskytujú u kresťanov i nekresťanov, ale ktoré nie sú celkom bežné alebo príliš časté. Ide predovšetkým o starostlivosť o jedinca, niekedy o malú skupinu (rodinu). Tento vzťah sa realizuje predovšetkým v dialógu a v modlitbe. Ten, kto pomáha, býva väčšinou jednotlivec, žijúci v Cirkvi. Jedná sa teda o interakciu vo dvojici. Partnerov v tomto vzťahu môžeme nazývať „sprevádzaný“ a „sprevádzajúci“¹⁸.

Najobtiažnejším časom každého človeka, prežívajúceho existenciálne chvíle života, je rozmer duchovného života. Rozhodujúcim momentom pri duchovnej terapii sa stáva presvedčenie, že Kristova veľkonočná obeta sa dotýka aj nás. Pšeničné zrno, ktoré neodumrie ostane samo, bez úrody (porov. Jn 12, 24). Ponúkaná pravda viery z pozície sprevádzajúceho „musí obsahovať tento paschálny rozmer obety, sebaobetovania, ale zároveň musí byť schopná prežívať slávnosť, svetlo, víťazstvo nad smrťou. Tieto dva rozmery sú nerozlučiteľné a musia byť prežívané takým spôsobom, aby noc smrti nebola príliš dlhá“¹⁹.

¹⁷ „Die Begleitung Leidender setzt das Bewusstsein vor der eigenen Leiden-Fähigkeit voraus. Die Begleiter müssen bereit sein zu Aushalten vor Verzweiflung und Angst. Mitleiden ist nicht Bedauern, sondern solidarische Mitgehen durch das Leiden des anderen. Maßgeblich ist die Wahrnehmung des Betroffenen, der dazu befähigt werden soll, sich seiner Situation zu stellen und damit konstruktiv umzugehen. Dies gilt besonders dann, wenn Leiden nicht beseitigt werden kann. Der Verweis auf die christliche Deutung des Leiden kann Hilfe sein, darf aber nicht vorschnell und gegenseitig die religiöse Einstellung der Betroffenen erfolgen“. A. Standop, *Leid, Leiden. VI. Praktisch-theologisch*, in: LThK 6, s. 785.

¹⁸ Porov. A. Opatrný, *Pastorace zvláštních skupin*, Červený Kostelec 2014, s. 17.

¹⁹ T. Špidlík, M. I. Rupnik, *Nové cesty pastorální teologie*, Olomouc 2008, s. 582.

O koho sa staráme?

Predpokladáme, že pastoračná starostlivosť uvádzaná v širšom slova zmysle nie je obmedzená len na kresťanov, presnejšie na tých, ktorí sa ku kresťanským cirkvám hlásia. Evanjeliové príklady nám ukazujú, že Ježiš sa postaral o toho, kto u neho hľadal pomoc. Skúsenosť ukazuje, že pastierska starostlivosť býva vyhľadávaná i tými, ktorí do Cirkvi nepatria a napriek tomu práve v nej hľadajú pomoc. Je ale nutné predpokladať, že najväčšia časť pastoračnej činnosti Cirkvi sa bude konať v prospech kresťanov a že oni budú právom očakávať starostlivosť, z kresťanského pohľadu komplexnú.

Kresťan, veriaci, hľadajúci, ateista.

Z úcty k pravde a z úcty ku konkrétnym ľuďom je potrebné rozlišovať a rešpektovať stav toho, kto je objektom starostlivosti. Kresťan sa spravidla nechá bez protestov označovať ako kresťan, i ako veriaci²⁰. Ale veľký zástup ľudí nepokrstených a nežijúcich v plnom spoločenstve so žiadnou cirkvou a denomináciou sa dnes veľmi ohradzuje, pokiaľ sú nazvaní ako neveriaci. Právom. Takých označujeme pojmom hľadajúci. Je potrebné ich vieru poznať a rešpektovať, nech je akákoľvek či akokoľvek fragmentárna. Slovo ateista je potom dobré rezervovať len pre tých, ktorí sa takto sami označujú. Dnes je to skôr vzácne ako bežné.

Situácia starostlivosti o chorých na Slovensku

Katolícka cirkev na Slovensku od pádu totality (1989) obsadzuje miesta pre duchovnú službu v nemocniciach a hospicioch svojimi kňazmi. Konajú tam permanentnú špeciálnu pastoračnú službu. Tým sa naplňajú odporúčania prvého *Pastoračného a evanjelizačného plánu katolíckej cirkvi 2001-2007* na Slovensku: „V každej farnosti zriadiť farskú charitu ako skupinu dobrovoľníkov, ktorí budú viesť evidenciu chorých a na pomoc odkázaných, sociálne odkázaných detí a rodín a reagovať na ich potreby“²¹. Je veľa svedectiev nemocničných kaplánov o pozitívnom vnímaní ich služby zo strany klientov. Najmä v čase aktuálne sa stupňujúcej pandémie Covid-19 je psychická i duchovná služba chorým nenahraditeľnou pomocou. „Ide o pastoračiu vážne nemocných a umierajúcich, s ktorými sa spoločne modlíme, rozprávame v duchu viery a nádeje, tešíme ich, počúvame ich. Niekedy stačí iba prítomná fyzická blízkosť, ktorá dokáže rozlomiť akúkoľvek bariéru na ceste k nebeskému domovu“²². Nemenej dôležitá je tiež charitatívna služba pre chorých a opustených mimo ústavnej liečby. Poslaním kresťanov a Cirkvi je povzbudzovať trpiacich k nádeji, dôvere, a láske, a tak dať účinný príspevok pre formáciu v prospech života a nie proti životu.

²⁰ Porov. A. Opatrný, *Pastorace zvláštních skupin*, op. cit., s. 20.

²¹ KBS, *Pastoračný a evanjelizačný plán Katolíckej cirkvi 2001-2006*, Bratislava 2001, od. 3.5.3, písmeno f.

²² P. Maturkanič, *Pastorační péče o seniory, nemocné a umírající*, „Duchovný pastier“ 6(2010), s. 272.

Z vyššie naznačených pastorálnych aspektov starostlivosti o trpiacich sa kryštalizuje na Slovensku potreba mať v tejto náročnej službe nemocničných kaplánov, ktorí majú aj psychologické vzdelanie²³. Takto môžu ešte účinnejšie pôsobiť v špeciálnom prostredí pastorácie chorých. Skúsenosť ukazuje, že chorí a slabí budú na túto službu stále odkázaní.

Záver

Mohli by sme našu reflexiu uzavrieť poznaním, že utrpenie a bolesť sú tajomstvami ľudského života, ktoré ho často presahujú. Väčšina ľudí sa bolesti v akejkoľvek podobe vedome vyhýba. Popri tom v dejinách Cirkvi nachádzame mnohých, ktorí ju zámerne vyhľadávali z nadprirodzených motivácií. Alebo ju znášali ako znak (stigma) spojenia s utrpením a krížom Ježiša Krista vo vedomí, že: „Križ má dve strany: na jednej strane ohlasuje nepopierateľnú skutočnosť utrpenia i smrti, žaluje na zlobu a biedu osobného života aj ľudských dejín, na druhej strane vyhlasuje víťazstvo nad zlom a nad smrťou, čiže lásku Boha, ktorý odpúšťa, očisťuje, navracia život“²⁴.

Podľa vývojovej koncepcie francúzskeho jezuitu Teilharda de Chardin (1881-1955) môže utrpenie povzniesť človeka veľmi vysoko. „Vedomé prijatie utrpenia dovoľuje človeku transcendovať samého seba, prekročiť seba a otvoriť sa vesmírnej evolučnej perspektíve, čiže otvoriť cestu smerujúcu k Bohu“.

* * *

Ideological and Practical Aspects of Care for the Sick

Summary

Suffering and pain are part of every human life, despite the fact that modern science has made enormous efforts to eliminate them. In this paper, we deal with the mystery of suffering from a philosophical and biblical point of view. We pay special attention to the thought message of P. Strauss, a Slovak doctor and convert, according to which pain is a part of the concept of life.

The second part presents the practical-pastoral aspects of care for the sick and suffering. The Christian understanding of this care is about the realization of Christ's power and love. At the same time, it is important to maintain sensitivity to the inner attitudes of the suffering person, his value equipment and religious beliefs.

²³ Z psychologických metód na pomoc tým, ktorí prechádzajú existenciálnou frustráciou a stratou zmyslu života je najosvedčenejšou logoterapia V. E. Frankla. Aplikuje sa najčastejšie v terminálnej fáze choroby, kedy sa človek pýta „bez príkras“ na zmysel svojho utrpenia. Logoterapia dodáva zmysel života zakaždým, keď trpiaci človek pravým, vzpriameným znášaním osudu naplňa možný zmysel osudovo nutného utrpenia. Porov. V. E. Frankl, *Utrpení z nesmyslnosti života*, Praha 2016, s. 78.

²⁴ Ján Pavol II, *Nebojme sa pravdy*, Bratislava 1987, s. 82.

Keywords: Disease, Healing, The Bible, Pastoral Care.

Bibliografia

Pramene

- Sväté písmo Nový zákon*, Slovenská biblická spoločnosť 1992.
Ján Pavol II, *Salvifici doloris*, Trnava 1998.
Ján Pavol II, *Nebojme sa pravdy*, Bratislava 1987.
KBS, *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, Trnava 1999.
KBS, *Pastoračný a evanjelizačný plán katolíckej cirkvi 2001-2006*, Bratislava 2001.
Kongregácia pre Náuku Viery, *Inštrukcia o modlitbách za uzdravenie*, 14. september 2000,
<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-vatikanskych-uradov/c/instrukcia-o-modlitbach-za-uzdravenie> (prístup: 2.01.2021).

Literatúra

- Bahounek J., *Pastorální teologie*, Olomouc 1991.
Benedikt XVI, *Ježiš Nazaretský*, druhý diel, Trnava 2011.
Frankl V. E., *Utrpení z nesmyslnosti života*, Praha 2016.
Křivohlavý J., Kaczmarczyk S., *Poslední úsek cesty*, Praha 1995.
Maturkanič P., *Pastorační péče o seniory, nemocné a umírající*, „Duchovný pastier“ 6(2010), s. 268-273.
Opatrný A., *Pastorace zvláštních skupin*, Červený Kostelec 2014.
Opatrný A., *Pastorační péče o nemocné*, <https://www.pastorace.cz/Knihovna/01-Co-se-rozumi-pastoracni-peci.html> (prístup: 2.01.2021).
Strauss P., *Zákruty bez ciest, Nežít' a žít', Lekárske rekviem*, Gelnica 2019.
Straus P., *Modlitba za lekárov*, <http://www.pavolstrauss.sk/ps-modlitba-za-lekarov/> (prístup: 2.01.2021).
Strauss P., *Citáty slávnych osobností*, <https://citaty-slavnych.sk/citaty/303781-pavol-strauss-bolest-ako-imanentna-danost-nemoze-cloveka-vyradit/> (prístup: 2.01.2021).
Šoltés L., *Pastorálna medicína*, Prešov 2003.
Standop A., *Leid, Leiden, VI. Praktisch-theologisch*, in: *Lexikon für Theologie und Kirche 6*, Freiburg 2006.
Špidlík T., Rupnik M. I., *Nové cesty pastorální teologie*, Olomouc 2008.